

ПРОГРАМА ЛЕКЦІЙНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з курсу
«КУЛЬТУРА І ВЛАДА»

Курс «КУЛЬТУРА І ВЛАДА» спрямований на розвиток компетентностей з критичного читання, що реалізується на базі тематики зв'язку культури та влади.

Основним методом навчальної діяльності є критичне читання – індивідуальне поза аудиторією та групове в аудиторії.

Завдання курсу реалізуються за допомогою *методу “перевернутого класу” (The flipped classroom model)*: тексти літератури до кожної теми студенти читають самостійно, а в аудиторії проводиться спільне читання та обговорення.

Процедура критичного читання (коротко):

Знання наукових текстів, що є загальновизнаним елементом професійної компетенції соціолога, можна представити у двох аспектах. Першим є позитивне знання змісту тексту, його структури, положень, понять, які використовуються та вводяться в ньому, логіки аргументації тощо. Таке знання тексту асоціюється з ерудицією.

Другим аспектом є критичне засвоєння тексту, спрямоване на визначення умов та обмежень використання понять та положень тексту в поясненні, інтерпретації чи аналізі процесів суспільного життя. За аналогією з критичним описом дискурсу за М. Фуко, критичне освоєння тексту спрямоване на вивчення обмежень, які створили цей текст, та кордонів зони релевантності його висновків. Критика проблематизує положення тексту, запропоноване в ньому бачення, оприявнює владні стосунки, які він легітимує. Критичне ставлення до тексту підважує цілісність запропонованого в ньому бачення та знаходить її зворотній бік, виворіт, витрати. Такий критичний аналіз є необхідним з огляду на плинність і динамічність сучасного суспільства та відмінність перспективи створення певного тексту та використання його понять і положень для аналізу.

Задля реалізації цих двох типів читання, зробіть наступне:

1. **ТЕЗА-АРГУМЕНТ-ПРИКЛАД.** Прочитайте текст. Поділіть його на частини й дайте кожній назву відповідно до її теми. Зверніть увагу на основне положення кожної з частин, його формулювання та аргументи, які наводять автори.

2. **ВИЗНАЧЕННЯ КОНТЕКСТІВ СТВОРЕННЯ ТЕКСТУ.** Скориставшись додатковою інформацією, яку ви самостійно зможете знайти, спробуйте відтворити умови написання цього тексту: теоретико-методологічні, соціально-історичні, індивідуально-біографічні. За допомогою цієї інформації сформулюйте для себе, чим є цей текст в трьох зазначених вище вимірах.

3. **КОРДОНИ КРИТИЧНОСТІ АВТОРА.** Зверніть увагу на тип та характер аргументації, яку пропонує автор. Спробуйте знайти кордони його власної критичної налаштованості. Що залишається поза аналізом, є невідрефлексованою очевидністю його погляду?

УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛОЖЕНЬ НА ПРАКТИЦІ. Спираючись на висновки попередніх етапів, запропонуйте схему використання положень цього тексту в дослідженнях реальних соціальних процесів

ПРОГРАМА ЛЕКЦІЙНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Лекція 1. Вступ. Концептуальні орієнтири інтерпретації зв'язків культури та влади

Ознайомлення з метою та завданнями курсу, методами та формами навчальної діяльності.

Тематика культури та влади в соціології, її місце в концептуальній структурі науки.

Концептуальне розмаїття тематики культури і влади, міждисциплінарні зв'язки соціології з філософією, семіологією, антропологією, культурними студіями.

Семінар 1.

Читання: Бурлачук В. "Віднесення до цінності", смисл та соціальне вимірювання. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2001. №3. https://i-soc.com.ua/assets/files/book/burlachuk/n3_2001r_6.pdf

Прочитайте статтю, спираючись на процедуру критичного читання (див. вище). Занотувати висновки для презентації на занятті.

Лекція 2. Концепція влади-знання (М. Фуко) в соціологічних дослідженнях культури

Поняття влади. Пряма й дискурсивна влади. Соціально-історичні умови виникнення дискурсивної влади. Ідеї Фуко щодо влади-знання у дослідженнях освіти, медицини, пенітенціарної системи, публічного простору, міста.

Читання: Фуко М. *Метод* // Історія сексуальності. Воля до знання // Воля до істини: по той бік знання, влади і сексуальності. Роботи різних років.

Семінар 2.

Читання: Фуко М. *Метод* // Історія сексуальності. Воля до знання // Воля до істини: по той бік знання, влади і сексуальності. Роботи різних років.

Прочитайте статтю, спираючись на процедуру критичного читання (див. вище). Занотувати висновки для презентації на занятті.

Лекція 3. Культура і влада в структуралістському баченні (Р. Барт).

Міф в контексті зв'язку культури та влади. Функції міфу. Структура міфологічного повідомлення. Використання концепції міфу Барта у дослідженні сучасної візуальної культури, медіа контенту, зокрема соціальних мереж.

Читання: Міф як семіологічна система // Барт Р. Вибрані твори: Семіотика. Поетика: Пер. с фр.

Семінар 3.

Читання:

Міфології// Барт Р. Вибрані твори: Семіотика. Поетика: Пер. с фр.

Лекція // Барт Р. Вибрані твори: Семіотика. Поетика: Пер. с фр.

Прочитайте статтю, спираючись на процедуру критичного читання (див. вище). Занотувати висновки для презентації на занятті.

Лекція 4. Культура і влада в концепції П.Бурдьо

Символічний простір та символічна влада. Символічний капітал серед інших форм капіталу. Номінація та право легітимної номінації. Соціальна позиція та соціальне сприйняття. Використання ідей Бурдьо в дослідженнях медіа.

Семінар 4.

Читання: Бурдьє П. Чоловіче панування. Пер. с фр. Маркової Ю.В. //Соціальний простір: поля і практики.

Прочитайте статтю, спираючись на процедуру критичного читання (див. вище). Занотувати висновки для презентації на занятті.

Лекція 5. Кодування/декодування в культурному відтворенні влади в суспільстві (С. Голл).

Використання марксистських ідей (Грамши, Альтюсер) для дослідження меншин, протестів, масових комунікацій, популярної культури, культурної ідентичності. Проблематика репрезентації меншин, колоніалізм, расизм.

Читання:

Hall S. / Encoding/decoding. In Centre for Contemporary Cultural Studies (Ed.): Culture, Media, Language: Working Papers in Cultural Studies London: Hutchinson 1972-1979 С. 128-138.

Семинар 5.

Читання:

Hall S. / Encoding/decoding. In Centre for Contemporary Cultural Studies (Ed.): Culture, Media, Language: Working Papers in Cultural Studies London: Hutchinson 1972-1979 С. 128-138.

Прочитайте статтю, спираючись на процедуру критичного читання (див. вище). Занотувати висновки для презентації на занятті.

Лекція 6. Культура та стосунки влади в суспільстві в перспективі інтерпретативної парадигми (К. Гірц).

Поняття ідеології та сфера ідеології. Оцінює поняття ідеології. Символічне та ідеологія. Застосування положень Гірца у дослідженнях символічного виробництва та публічного простору.

Читання:

Гірц К. Ідеологія як культурна система // Гірц К. Інтерпретація культур. Пер. з англ. Київ : Дух і літера. 2001. 542 с.

Семинар 6.

Читання:

Гірц К. Ідеологія як культурна система // Гірц К. Інтерпретація культур. Пер. з англ. Київ : Дух і літера. 2001. 542 с.

Прочитайте статтю, спираючись на процедуру критичного читання (див. вище). Занотувати висновки для презентації на занятті.

Лекція 7–8. Культурні механізми влади: концепція, витоки, перспективи застосування в аналізі сучасного українського суспільства.

Культурні механізми влади: номінація, легітимація, натуралізація. Теоретичні підґрунтя та практичні застосування. Політичні, комерційні та публічні комунікації як сфера реалізації культурних механізмів влади.

Читання:

Сорока Ю.Г. Номінації колективних ідентичностей в блогосфері актуальних подій // Мінливості культури: соціологічні проєкції / За ред. Н. Костенко. Київ : Інститут соціології НАН України, 2015. С. 371–419.

Семинар 7–8.

Читання: за самостійним вибором відповідно темі магістерської роботи. Прочитайте обрану статтю, спираючись на процедуру критичного читання (див. вище). Занотувати висновки для презентації на занятті.